

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-41>

УДК 811.111

Даніленко А.Ю., Карачова Д.В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

АБРЕВІАЦІЯ ЯК НОВІТНЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ТРУДНОЩІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ)

Анотація. Процес абревіації у сучасному світі почав відігравати провідну роль у процесах формотворення та словотворення. Заміна звичних лексичних одиниць їх спрощеною та редукованою формою сприяє не лише раціоналізації мовленнєвої діяльності, але й оптимізації словотворчих процесів. Сьогодні помітною є тенденція сучасної мови до економії мовних засобів, що супроводжується певним їх вдосконаленням, адже більша кількість інформації може бути передана меншою кількістю мовних ресурсів. Про це свідчить як поява великої кількості різного роду неологізмів-скорочень, ініціальних абревіатур, скорочених фраз, так і популярність та частотність їх використання в усіх сферах застосування мови, починаючи з повсякденного спілкування, сфери медіа та реклами, та закінчуючи діловим листуванням та науково-технічною літературою.

Ключові слова: абревіація, словотворення, формотворення, редукція, переклад, мовні ресурси.

Danilenko Anastasiia, Karachova Daria

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

ABBREVIATION AS A NEW LEXICAL AND GRAMMATICAL TRANSFORMATION OF THE MODERN ENGLISH LANGUAGE AND PROBLEMS OF ITS TRANSLATION (BASED ON MEDICAL TERMINOLOGY ABBREVIATIONS)

Summary. The process of abbreviation in the modern world plays a leading role in the processes of form making and word formation. Replacing the usual lexical units with their simplified and reduced forms contributes not only to the rationalization of speech activity but also to the optimization of word-forming processes. The modern world is characterized by the rapid and powerful development of information technologies and the Internet, which influence the growth of the volume of information, which immediately imprints on lexical components of different languages, which are undergoing significant changes concerning word-forming processes. This happens because of innovative technological advances that modern English has: a relatively new but productive way of word formation – shortening (abbreviation). This method of word formation is still rather poorly studied, however, it is becoming more relevant nowadays, as the tendency for global lexical and grammatical transformations of the language grows with each passing day and it may lead to a total change of English language in the future. The reduction, as a popular way of forming new lexical units in recent years, reflects the process of powerful language transformation. Nowadays, at the epoch of technological development, saving time is extremely important. Communication takes place not only in the context of oral communication but also in increasingly popular texting messages (SMS, various messengers, social networks). Such a rapid development of a new kind of communication could not but affect different language processes. Today, such a tendency of modern language to save language resources is very noticeable and is accompanied by some improvements, because nowadays more information needs to be transmitted with fewer language resources. This can be noticed due to the nascence of a large number of different neologisms, abbreviations, abbreviated phrases, as well as the popularity and frequency of their usage in all spheres of language, starting from everyday communication and according to the media and advertising, and through business correspondence and scientific and technical literature.

Keywords: abbreviation, word formation, form formation, reduction, translation, language resources.

Постановка проблеми. Сучасний світ вирізняється стрімким та потужним розвитком інформаційних технологій та Інтернет мережі, що тотальним чином впливає на зростання обсягу інформації, а це, в свою чергу, одразу наносить свій відбиток на лексичну складову мов, які зазнають значних змін за рахунок словотвору. Саме завдяки цим інноваційним технологічним здобуткам сучасна англійська мова має в своєму розпорядженні порівняно новий, проте продуктивний спосіб словотворення – скорочення (абревіацію). Цей спосіб словотвору є ще досить маловивченим, проте проблематика дослідження цього процесу стає все більш **актуальною** у наш час, адже тенденція до глобальних лексичних та граматичних трансформацій мови зростає з кожним днем та, можливо, призведе до тотальної видової зміни англійської мови у майбутньому. Саме скорочення, як популярний в останні роки спосіб утворення нових лексич-

них одиниць, відображає тенденцію до потужної трансформації мови. **Метою** нашої статті є загальний огляд процесу абревіації як нового, проте надзвичайно стрімкого процесу лексико-граматичних трансформацій сучасної англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема абревіаційного словотвору та формотвору привернула увагу багатьох сучасних дослідників серед яких можна назвати такі прізвища: Авраменко А., Барбашева С., Максименко О., Миронова М. та ін., досвід яких з вивчення цієї теми був прийнятий до уваги у нашій статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на попередні дослідження процесу абревіації, ця проблема розглядається нами з точки зору саме лексико-граматичного аспекту, чого не робилося раніше.

Виклад основного матеріалу. Щоб зрозуміти та осягнути причини та тенденції трансформа-

ції мови (до чого саме йде цей процес), потрібно більш детально подивитися на історичні витoki цього процесу. Якщо ми зробимо історичний екскурс у минуле, то побачимо, що англійська мова з плином часу трансформувалася досить сильно. Ці трансформації проходили не тільки у граматичній структурі, проте й у лексичній складовій також. Розглянемо детальніше.

В історії англійської мови можна умовно виділити, на нашу думку, кілька вагомих періодів, кожен з яких характеризувався помітними трансформаціями:

1) давньоанглійська мова (450–1100 pp.). Характеризувалась походженням від германських і норманських племен та лягла в основу майже половини сучасних англійських слів. Наведемо приклад з твору «Беовульф» [1]:

oretmeccgas æfter æþelum frægn

Тлумачення: ...asked the warriors of their lineage.

2) середньовічна (1100–1400 pp.). Характеризувалась впливом французької мови та призвела до поділу мови на «нищу» (селяни) та «вищу» (аристократія). Відома до наших днів завдяки творам Дж. Чосера, «батька англійської поезії». Наведемо приклад [2]:

*When that aprill with his shoures soote
The droghte of march hath perced to the roote,
And bathed every veyne in swich licour
Of which vertu engendred is the flour.*

Переклад сучасною англійською

*When April with his showers sweet with fruit
The drought of March has pierced unto the root
And bathed each vein with liquor that has power
To generate therein and sire the flower.*

3) Ранненоанглійська (1400–1700 pp.) Відома завдяки творчості У. Шекспіра. Наведемо приклад [3]:

*As an unperfect actor on the stage
Who with his fear is put beside his part
Or some fierce thing replete with too much rage.*

4) Пізненоанглійська (1700–1900) Або вікторіанська. Відома творами Ч. Дікенса. Наведемо приклад [4]:

*When I got back to the yard I found Estella
waiting with the keys. She looked very pleased
about something. Instead of going straight to the
gate, she stepped back into the passage and pulled
me in after her.*

5) Сучасна (1900 – наш час).

Ці періоди є досить умовними, проте вони наявно відображають глобальні процеси змін в англійській мові. З наведених прикладів робимо висновок, що трансформація англійської мови тяжіла до поступового спрощення написання та полегшення вимови слів, відбиваючись на морфологічній та фонетичній специфіці мови. Складні лексичні одиниці, які містили багато приголосних, поступово, з плином часу, стають простішими та легшими для сприйняття. Процес редукції набирає обертів.

У нас час, в епоху технологічного розвитку, економія часу є надзвичайно важливою. Комунікація людей проходить не тільки в умовах усного спілкування, протей все більшої популярності набирає текстування (SMS, різноманітні месенджери, соціальні мережі).

Такий стрімкий розвиток нового виду спілкування не міг не відобразитись на мовних процесах. Редукція голосних та приголосних стає все більш

помітною. Особливо це стосується голосних літер, адже цей процес є найбільш активним. Наприклад:

1) Вилучення голосних:

– *tlph* – *telephone* – *телефон*;

– *bcs* – *because* – *тому що*;

– *bf* – *before* – *раніше*;

– *be* – *b* (*бути*);

– *see* – *c* (*дивитися*);

2) Вилучення приголосних:

– *you* – *u* (*ти*);

– *why* – *y* (*чому*);

– *your / you are* – *ur* (*твій*).

Дивлячись на наведені вище приклади сучасних глобальних мовленнєвих трансформацій, можна погодитись, що скорочення лексичних одиниць сприяє раціоналізації сучасної англійської мови, адже дозволяє економити час.

Процес аббревіації у сучасному світі почав відігравати провідну роль у процесах формотворення та словотворення. Заміна звичних лексичних одиниць їх спрощеною та редукційною формою сприяє не лише раціоналізації мовленнєвої діяльності, але й оптимізації словотворчих процесів.

Вагомим буде також зазначити, що сьогодні помітною є тенденція сучасної мови до економії мовних засобів, що супроводжується певним їх вдосконаленням, адже більша кількість інформації може бути передана меншою кількістю мовних ресурсів. Так, про це свідчить як поява великої кількості різного роду неологізмів-скорочень, ініціальних аббревіатур, скорочених фраз, так і популярність та частотність їх використання в усіх сферах застосування мови, починаючи з повсякденного спілкування, сфери медіа та реклами, та закінчуючи діловим листуванням та науково-технічною літературою. В зв'язку з цим, сучасні науковці говорять про так званий «аббревіатурний вибух» [6, с. 911]. О. Максименко пов'язує використання великої кількості аббревіатур в повсякденному житті з «принципом економії зусиль», або «законом аббревіатур» Джорджа Ципфа, згідно до якого довжина слова є обернено пропорційною частотності його вживання. Так, дія цього принципу демонструється на прикладі аналізу службових слів, які є менш короткими, потребують менше зусиль та використовуються частіше за інші слова [7, с. 174].

В сучасній науково-технічній літературі, як україно-, так і англійській, зустрічається велика кількість скорочень. Це пояснюється тим, що внаслідок стрімкого розвитку науки та техніки з'являється велика кількість нових понять, яким необхідно дати назву. Досить часто в якості такої назви використовуються словосполучення або складні слова, адже саме за допомогою складного терміну можна в повній мірі передати сутність та унікальні риси нового поняття. Складні терміни, в свою чергу, мають тенденцію до подальшого скорочення в процесі використання. Таким чином, особливістю сучасної науково-технічної мови є велика кількість акронімів та аббревіатур, основним завданням яких є саме економія усного та письмового тексту. Поняття «аббревіатура» та «акронім» є близькими за значенням, але мають певні відмінності. Так, аббревіатура – це слово, що «становить скорочення двох або кількох слів», в той час як акронім – це скорочення, «сформоване з перших букв певної фрази або речення»; особливою рисою акроніма є те, що він вимовляється як слово [8, с. 5].

Однією з особливостей сучасного акронімічного утворення М. Миронова називає тенденцію до омонімії акроніма та звичайного слова, тобто абсолютну «словоподібність» акроніма [9].

Вживання скорочень є характерною особливістю професійного спілкування в будь-якій сфері, і часто їх використання обмежується саме професійним колом. Медична термінологія, включно з термінами-аббревіатурами, становить певний виняток, бо дещо виходить за межі професійної спільноти. Так, медичні терміни зустрічаються навіть поза межами професійної спільноти в великій мірі через те, що сфера особистого здоров'я цікавить більшість людей, що призводить до широкого розповсюдження медичної лексики навіть в побутовій сфері. Однак, переклад медичної лексики, зокрема аббревіатур, має певні складнощі.

І. Уліткін та Л. Нелюбін ділять усі скорочення, що використовуються в науково-технічних текстах, на дві групи: загальноприйнятні (фіксуються в офіційних довідниках та є частиною лексичної системи мови) та текстові, або авторські, які функціонують в межах тільки певного тексту [10, с. 65]. Слід зазначити, що перша група не викликає значних труднощів при перекладі, адже інформація про такі скорочення міститься в спеціалізованих словниках. Переклад таких скорочень передбачає визначення початкової форми мовою оригіналу з подальшим її відтворенням засобами мови перекладу. Однак складність можуть викликати скорочення, які є неологізмами та ще не були зафіксовані, а також текстові та авторські скорочення, бо вони потребують від перекладача як широкого спектру актуальних знань у сфері, так і уважності при роботі з подібними скороченнями. Щоб правильно перекласти такі аббревіатури, необхідно відокремити їх від омонімічних скорочень, що використовуються в інших сферах науково-технічного перекладу та спробувати визначити їх склад та значення компонентів, використовуючи контекст. Якщо цього не достатньо, з метою досягнення найбільш достовірного перекладу перекладач може звернутися до текстів схожої тематики. Слід також зазначити, що в англомовній медичній літературі скорочення вживаються досить часто, в той час як кількість відповідних аббревіатур українською мовою є значно меншою. Так, часто при перекладі з української мови англійською термін перекладають відповідною англомовною аббревіатурою, в той час як при перекладі з англійської аббревіатуру часто не можна перекласти українським відповідником.

При перекладі англомовних аббревіатур українською перекладач може застосовувати наступні види перекладу [11, с. 144]:

- переклад повної форми і створення на її основі скорочення мовою перекладу: *HF* (*heart failure*) – *СН* (*серцева недостатність*);
- переклад повної форми: *LK* (*left kidney*) – *ліва нирка*;
- транслітерація: *CNS* (*central nervous system*) – *ЦНС* (*центральна нервова система*);
- повне запозичення англійського скорочення латинськими літерами: *a. c.* (*від ante cibum*) – *a. c.* (*перед їжею*);
- транскрибування: *cal* (*calorie*) – *кал.* (*калорія*);
- звуко-буквене транскрибування: *HCMR* (*hypertrophic cardiomyopathy*) – *ГКМП* (*гіпертрофічна кардіоміопатія*); *MBC* (*minimum*

bactericidal concentration) – *МБК* (*мінімальна бактерицидна концентрація*);

– переклад і транскрибування: *ASLO* (*antistreptolysin O*) – *антистрептолізин-О* (*АСЛО*) [12–13].

Л. Кочерян та А. Паршин до способів перекладу скорочень відносять наступні [7]:

- переклад еквівалентним скороченням: *MAO* (*monoamine oxidase*) – *MAO* (*моноаміноксидаза*);
- запозичення: *H-antigen* – *Н-антиген*; *CD4* (*helper-inducer T cells*) – *Т-хелпери*;
- застосування методу транслітерації: *AS* (*aortic stenosis*) – *АС* (*аортальний стеноз*);
- застосування методу транскрипції: *AST* (*aspartate aminotransferase*) – *АСТ* (*аспартамінотрансфераза*);
- описовий переклад: *IT* (*intrathecal*) – *в порожнину спинномозкового каналу*; *Imp* (*impression*) – *враження (один із розділів протоколу інструментального обстеження, частіше рентгенологічного. В цьому розділі лікар-радіолог висловлює свою думку про наявний патологічний процес, в той час як в інших розділах протоколу описані об'єктивні критерії та показники, але не їх трактування)*;
- створення нового скорочення: *GERD* (*gastroesophageal reflux disease*) – *ШТР* (*шлунково-трапний тракт*); *HR* (*heart rate*) – *ЧСС* (*частота серцевих скорочень*) [12–13].

Перекладачеві слід бути дуже уважним при роботі з аббревіатурами, адже помилка може призвести до значного викривлення сенсу. Процес перекладу медичних скорочень супроводжується певними труднощами. Ці труднощі викликані різними факторами, головними з яких є наступні:

– Омонімія аббревіатур. Незважаючи на те, що зазвичай скорочення є однозначними, зустрічаються випадки збігання аббревіатур. Так, наприклад, аббревіатура *MS* може мати наступні значення: (1) *multiple sclerosis* – *розсіяний склероз*; (2) *mitral stenosis* – *мітральний стеноз*; (3) *mental status* – *психічний статус*.

– В деяких випадках скорочена форма може співпадати з повною формою іншого загально-вживаного слова: *Dial* (*dialysis*) – *діаліз, та dial* – *набір номеру*.

– Існування декількох рівнозначних варіантів написання аббревіатури з одним значенням: *I.P.*, *i.p.*, *i/p* (*intraperitoneal*) – *внутрішньочеревний*.

– Наявність незначних відмінностей у написанні, які призводять до зміни сенсу: *i. c.* (*intracutaneously*) – *внутрішньошкірно та i/c* (*intracerebral*) – *внутрішньомозковий* [12–13].

Сьогодні аббревіатури зустрічаються в науковій літературі, довідниках, реєструються словниками скорочень та входять в побутову мову окремих соціальних груп. Виникнення нових скорочень є закономірним процесом розвитку мови, зокрема англійської, і зважаючи на тенденцію економії мовних засобів та спрощення граматичних структур, можна зазначити, що цей шар лексики є досить динамічним і характеризується постійним поповненням, а переклад скорочень вимагає від перекладача наявності спеціальних знань.

Висновки і пропозиції. Отже, дослідивши тему аббревіації ретельніше, можна зробити висновок, що думки науковців, дослідників та філологів з цього приводу дуже різняться. Одні вважають, що такий процес спотворює та забруднює

англійську мову, інші ж навпаки тяжіють до думки, що цей процес є наступною ланкою у історичному процесі лексико-граматичних трансформацій англійської мови. Якої б думки дослідники не притримувалися, проте заперечувати процес

скорочення вже неможливо. Скорочені повідомлення та лексичні одиниці стають елементом розповсюдженої масової культури, які є універсальними у своєму використанні та зрозумілими для людей різноманітних національностей.

Список літератури:

1. Древнеанглийский (Old English). URL: <https://www.englishforcing.ru/stati/drevneanglijskij-old-english/> (дата звернення: 29.04.2020).
2. Джефри Чосер: Пролог. URL: <http://www.russianplanet.ru/filolog/evropa/england/chaucer/chaucer.htm> (дата звернення: 29.04.2020).
3. Сонеты Шекспира в оригинале и сложности перевода на русский. URL: <https://www.englishdom.com/blog/sonety-shekspira-v-originale-i-slozhnosti-perevoda-na-russkij/> (дата звернення: 29.04.2020).
4. Charles Dickens. Great Expectations. URL: <http://englishstory.ru/charles-dickens-great-expectations-in-english-chapter-5.html> (дата звернення: 29.04.2020).
5. Барбашева, С.С., Аврамено А.А. Особенности перевода аббревиатур в англоязычном медицинском тексте (на материале терминологии кардиологии). *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*. 2001. Т. 13. № 2(4). С. 911–916.
6. Максименко О.И. Новые тенденции аббревиации (на материале русского, английского и немецкого языков). *Вестник РУДН. Серия: теория языка. Семиотика. Семантика*. 2017. Т. 8. № 1. С. 174–181.
7. Словник української мови: в 11 тт. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1. С. 5. 799 с.
8. Миронова М.Н. Аббревиация как способ терминообразования (на материале английского и русского языков). *Вестник Адьгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение*. 2008. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/abbreviatsiya-kak-sposob-terminoobrazovaniya-na-materiale-angliyskogo-i-russkogo-yazykov/viewer> (дата звернення: 29.04.2020).
9. Улиткин И.А., Нелюбин Л.Л. Использование и перевод сокращений в научно-техническом тексте. *Наука о человеке: гуманитарные исследования. Языкознание и литературоведение. Раздел 2. Филологические науки*. 2014. С. 58–69. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-i-perevod-sokrascheniy-v-nauchno-tehnicheskome-tekste/viewer> (дата звернення: 29.04.2020).
10. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. 3-е изд., перераб. Москва: Флинта: Наука, 2003. 320 с.
11. Паршин А.В. Теория и практика перевода. URL: <http://linguists.narod.ru/downloads.html#parshin> (дата звернення: 29.04.2020).
12. Словарь медицинских аббревиатур / Редактор: Д. Дроздов. URL: <https://www.perfekt.ru/dict/med-abb.html> (дата звернення: 29.04.2020).
13. Акжигитов Г.Н., Акжигитов Р.Г. Большой англо-русский медицинский словарь (БАРМС). Москва: Издание г-на Акжигитова Р.Г., 2005. 1224 с.

References:

1. Drevneanglijskiy (Old English) [Old English]. Available at: <https://www.englishforcing.ru/stati/drevneanglijskij-old-english/> (accessed 29.04.2020).
2. Dzhefry Choser: Prolog [Geoffrey Chaucer: General Prologue]. Available at: <http://www.russianplanet.ru/filolog/evropa/england/chaucer/chaucer.htm> (accessed 29.04.2020).
3. Sonety Shekspira v originale i slozhnosti perevoda na russkiy [Shakespeare's sonnets in the original and the difficulties of translating them into Russian]. Available at: <https://www.englishdom.com/blog/sonety-shekspira-v-originale-i-slozhnosti-perevoda-na-russkij/> (accessed 29 April 2020).
4. Charles Dickens. Great Expectations. Available at: <http://englishstory.ru/charles-dickens-great-expectations-in-english-chapter-5.html> (accessed 29.04.2020).
5. Barbasheva, S.S., & Avrameno A.A. (2001). Osobennosti perevoda abbreviatur v angloyazychnom meditsinskom tekste (na materiale terminologii kardiologii) [Features of the translation of abbreviations in the English-language medical text (based on cardiology terminology)]. *Bulletin of the Samara Scientific Center of the Russian Academy of Sciences*, vol. 13, no. 2(4), pp. 911–916.
6. Maksimenko, O.I. (2017). Novye tendentsii abbreviatsii (na materiale russkogo, angliyskogo i nemetskogo yazykov) [New abbreviation trends (based on Russian, English and German languages)]. *Bulletin of the RUDN University. Series: language theory. Semiotics. Semantics*, vol. 8, no. 1, pp. 174–181.
7. Bilodid, K. (ed.) (1970–1980). Slovnyk ukrajins'koyi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)
8. Mironova, M.N. (2008). Abbreviatsiya kak sposob terminoobrazovaniya (na materiale angliyskogo i russkogo yazykov) [Abbreviation as a method of term formation (based on English and Russian languages)]. *Vestnik Adygeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 2: Filologiya i iskusstvovedenie* [Bulletin of the Adygea State University. Series 2: Philology and art history] (*electronic journal*). Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/abbreviatsiya-kak-sposob-terminoobrazovaniya-na-materiale-angliyskogo-i-russkogo-yazykov/viewer> (accessed 29.04.2020).
9. Ulitkin, I.A., & Nelyubin, L.L. (2014). Ispolzovanie i perevod sokrascheniy v nauchno-tehnicheskome tekste [Use and translation of abbreviations in scientific and technical texts]. *Nauka o cheloveke: gumanitarnye issledovaniya. Yazykoznanie i literaturovedenie. Razdel 2. Filologicheskie nauki* [Human Science: Humanitarian Studies. Linguistics and literary criticism. Section 2. Philological sciences] (*electronic journal*), pp. 58–69. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-i-perevod-sokrascheniy-v-nauchno-tehnicheskome-tekste/viewer> (accessed 29.04.2020).
10. Nelyubin, L.L. (2003). *Tolkovyy perevodovedcheskiy slovar'* [Explanatory translation dictionary]. Moscow: Flinta: Nauka. (in Russian)
11. Parshin, A.V. Teoriya i praktika perevoda [Theory and practice of translation]. Available at: <http://linguists.narod.ru/downloads.html#parshin> (accessed 29.04.2020).
12. Drozdov, D. (ed.) *Slovar' meditsinskikh abbreviatur* [Dictionary of Medical Abbreviations]. Available at: <https://www.perfekt.ru/dict/med-abb.html> (accessed 29.04.2020).
13. Akzhigitov, G.N., & Akzhigitov, R.G. (2005). *Bol'shoy anglo-russkiy meditsinskiy slovar' (BARMS)* [Large English-Russian Medical Dictionary]. Moscow: Izdanie g-na Akzhigitova R.G. (in Russian)